

Țara Noastră

DIRECTOR: OCTAVIAN GOGA

ANUL X

No. 3

12 IANUARIE

1930

În acest număr: *Dela principele Schwarzenberg la d. Aurel Dobrescu de Octavian Goga; În noapte, poezie de Al. T. Stamatiad; Înoșire de I. Agârbiceanu; Bugetul domnului Virgil Madgearu de Th. Deleanu; Colonizarea sârbilor în Banat de P. Nemoianu; Dezastrul agriculturii de Ion Iacob; Incercările lui Carol IV de a recupa tronul Ungariei de Virgil P. Râmnicănu; Gazeta rimată: Făt-Frumos și mârșoaga de Miguel Cervantes; Însemnări: Bonjuristul dela Bădăcini, Occidentalizare, Schimb de telegrame, Între îndrăzneală și fățărnicie, Libertatea presei, etc. etc.*

CLUJ

REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA: STR. REGINA MARIA No. 35

UN EXEMPLAR 10 LEI

© BCUCluj

Țara Noastră

Dela principele Schwarzenberg la d. Aurel Dobrescu

Aminteam în numărul trecut al revistei, vorbind de speciala structură sufletească a faimosului comitet de-o sută din Ardeal, că ideea de stat e sau absentă sau complet denaturată în subconștientul acestor oameni pentru cari schimbarea de frontiere, din nenorocire nu înseamnă și o schimbare de mentalitate.

În adevăr, noțiunea de patrie nu exista în lumea de gândire a poporului ardelean antebelic. Sentimentul de dragoste firească a solului unde trăia se mărginea numai până la granița etnică, care îngloba pe semenii lui. Era un sentiment pur regional, care în mod fatal nu se putea ridica în sferile de abstracțiune ale ideii de stat, fiindcă statul, din moși-strămoși, era o alcătuire ostilă dată pe mâna dușmanului care-l exploata. De-aceia, nu numai că regiunea apărea ca singura sinteză a năzuințelor lui colective, dar țara integrală se înfățișa ca un aparat străin, împotriva căruia trebuia să protesteze neconținut. Această psihologie, fruct amar al apăsării din bătrâni, a modelat generații dearândul sufletul chinuit al românului ardelean în lupta lui îndârjită de diferențiere națională, punându-l în tragica postură a unei negațiuni permanente față cu ori-ce concepție de stat. Abia în veacul al nouăsprezecelea, după o stare haotică de multe sute de ani, împrejurările istorice au scos la suprafață autonomia Ardealului ca o formulă menită să satisfacă pentru întâia-oraă anumite exigențe de ordin național. Și această formulă, însă, avea două inconveniente: întâi caracterul polietic al provinciei, și-al doilea faptul că nu cuprindea și o parte importantă a românilor de sub aceeași stăpânire. În asemenea împrejurări neprielnice, în mod normal nu se putea desvolta

la un neam de oprimați tot complexul de funcțiuni morale pe care-l poate da numai exercițiul de lungă durată al unei independențe politice.

Cu acest stigmat atavic, o seamă din mandarinii locali din Ardeal, cu deosebire cei feriji de contactul cu viața românească care radia din vechiul Regat, au descins în noua lor cetățenie venită de-a gata din jertfa altora. Ce puteau aduce ei ca zestre cerebrală în materie de guvernământ, când nu urmăriseră rulajul vieții de stat decât în calitate de iloși? Ce porniri de consolidare a patriei puteau aduce oameni, care nu avuseseră o patrie? Iată adevăruri simple și brutale, pe cari subsemnatul le-a accentuat zece ani în mod conștient și cu dânsul o întreagă falangă de intelectuali ardeleni, cari pe deasupra unui patriotism local rău interpretat adaptaseră cultul patriei cu toate consecințele lui logice.

Nenorocul României este, că acești nou-veniți au încăput la conducerea țării, nu ca elemente auxiliare menite să ceară împlinirea unor juste revendicări locale, ci ca factori determinanți chemați să îndrume însăși viața statului român. Ce e mai firesc, decât că în noua lor situație ei au venit cu toată atmosfera propriului lor trecut și-au pus în lucrare erezii fără număr, care se dospiseră din complicitatea lor dramă de veacuri. Transformați în legiuitori, d. Boilă și soții puși pe organizarea statului după chipul și asemănarea lor, puteau fi ei codificatorii unității? Era un paradox să le ceri o concepție de integralitate unor ramuri răzlețe, care trăiau la periferia corpului național și care chiar dacă și-ar fi menținut măcar calitatea de pur sânge, — cum nu e cazul la mulți din acești făcători de legi, — erau totuși expresia hibridă a unei încrucișări de simțire.

Iată din ce laboratoriu s'a confecționat legea administrativă a domnului Iuliu Maniu. După zece ani, în cari tendința de nivelare a raporturilor noastre de viață și principiul unificării dominat de radiațiunea centrului au fost dogmele fundamentale ale tuturor guvernărilor de subț privegherea Regelui Ferdinand, ne-am pomenit acum cu desmembrarea țării pe șapte provincii, cu șapte parlamente și șapte guvernatori. Regionalismul, deci, s'a încadrat în lege și a căpătat consfințire oficială. Instinctul de bârlog a biruit simțământul colectiv și înfăptuirea răsărită ca un vis minunat al unei entități organice s'a pulverizat acum sub porunca imbecilă a fostului sclav neputincios să se ridice la culmile de gândire ale libertății. Granițele de ieri au reînviat cu toate sugestiunile lor. Cu un șiretlic rudimentar, încercând să tragă lumea pe sfoară, au lansat întâi „provincia“, au continuat cu „regiunea“ și-au isprăvit cu „asociația de județe“, ca în realitate să nu facă altceva decât să înlocuiască ideia de stat unitar cu formula statului federativ, scoasă din camera de vechituri dela Viena, după cum cu drept cuvânt imi arăta la o audiență răposatul regent Buzdugan, care numea „Gross-Oesterreich“ proiectul temerar al d-lui Maniu. Cine va publica harta administrativă a României după legea actuală va demonstra prin această simplă înfățișare cartografică adevărul, că românismul nici în cele mai crâncene perioade istorice n'a

împărtășit soarta de azi, care reamintește epoca noastră preistorică de subț cneziate.

Suntem în fața examenului definitiv al psihologiei de care a-minteam în materie de legiuire, și care la lumina evoluției noastre ca neam apare ca o crimă de stat. Ori ce minte care a urmărit desfășurarea vieții noastre de ieri și de azi, refuză cu groază de consecințe stupidă încercare, și ori-ce suflet în care a intrat odinioară un strop din fiorosul uriașei noastre involburări din vremea războiului se întoarce cu scârbă dela această rătăcire.

A venit, în sfârșit, acum după ce s'au înregistrat microbii otrăviți ai genezei, a venit punerea în aplicație. O strânsă legătură e între nivelul celor cari au dorit prostia și cei cari vin cu ea s'o practice pe spinarea țării. Fără nici o elaborare de regulamente speciale, legea trece așa în halul ei de idiotie caldă să-și facă drum. D. Iuliu Maniu a desenat pe cei șapte viziri, cari înconjurați de-un leghion de funcționari fiecare, vor lua în mâinile lui întregul aparat administrativ. Ar fi un mare serviciu adus opiniei publice, dacă cineva ar publica la gazeta biografia complectă și veridică a celor șapte personalități, ca să descifreze din ea profetiile pentru ziua de mâine.

Pentru Ardeal guvernatorul e d. Aurel Dobrescu. În clipa de sincer doliu românesc în care scriu aceste rânduri, gândul meu se abate fugar pela toate răsânduile întunecate pe unde s'a depănat firul poveștii noastre. Cel din urmă guvernator al Ardealului îmi răsare din negura vremii. E principele de Schwarzenberg, descendentul generalisimului dela 1814, care după înfrângerea lui Napoleon în bătălia dela Lipsca, a intrat în Paris alături de împăratul Alexandru al Rusiei. Pe acest om l-a trimis Austria perfidă, meșteră în guvernarea unui mare imperiu, să reprezinte autoritatea, onestitatea și prestigiul ideii de stat.

D. Iuliu Maniu a reînviat autonomia Ardealului, ca să-i trimită girant în persoana d-lui Aurel Dobrescu.

Eu închei acest comentariu, fiindcă mi s'ar frânge în două condeiul subț povara unei crude amărăciuni. Nu mai am nimic de zis. O amintire însă, în două cuvinte, pe care v'o dau aici, cetitori, s'o pipăiți și d-voastră. Mi-aduc aminte, în grădina reședinței metropolitului din Sibiu, era în copilăria mea un leu de marmură, așezat de Șaguna acolo în onoarea lui Schwarzenberg, simbol al recunoștinței și respectului marelui prelat pentru înaltul demnitar.

Nu știu dacă mai există acest leu, eu însă am să-l caut în curând, să-i mărturisesc rușinea mea postumă de vechi conspirator înfrânt, și să văd în ce grimasă se întinde obrazul lui de piatră, când îi voi rosti numele: *Iuliu Maniu*.

OCTAVIAN GOGA

În noapte

E noapte și plouă afară
Și plouă și'n sufletul meu,
Pereții 'mi sugrumă odaia,
Ca plumbul mi-e gândul de greu.

Imagini, aduceri-aminte,
Pierdute 'ngropate pe veci,
Acum se trezesc, — prin ruine
Danțează în sbor liliaci...

De flori cucerită-i grădina
Și-aleargă prin ea un copil,
O ceată aleargă să-l prindă,
Și cântă și râde April.

E masa de cărți încărcată
Și-o umbră veghează târziu,
Ce tristă e viața, departe...
O cale străbate-un pustiu.

Trec anii, și-o zână apare,
Frumoasă ca ziua, un crin,
Deșarte iluzii de-o clipă,
Potirul e plin cu venin.

Dar iată-l ajuns în splendoare:
Puternic, viteaz ca un zeu,
La toți, deopotrivă, împarte
Ghirlande de roze, mereu...

Din volumul de poezii: „Pisagii Sentimentale”, care va apare.

Și iarăș de cărți încărcată
E masa, și-i singur cu el,
Sub lampă, pierdut priveghează,
Pe umeri cu-o stâncă de-oțel.

Pe grinzi, pe tavan, prin unghere
Tesut-au păiengenii cort,
Coboară 'ntunericu'n văluri
Și visul de-apururi e mort.

Pereții mi sugrumă odaia,
Ca plumbul mi-e gândul de greu,
Și plouă de-un secol afară,
Și plouă și'n sufletul meu.

AL. T. STAMATIAD

Innoire...

Ne-am făcut, după obiceiul străbun, cu prilejul anului nou, urările de fericire, începând dela cetăţeanul contribuabil și până la marii dignitari ai societății și ai statului. Ce ne-au dorit alții, rămâne desigur în umbră față de ceea ce ne-am dorit fiecare în intimitatea sufletului nostru. Față de unele urări publice putem rămânea adeseori la îndoială, cât privește sinceritatea lor. Se poate întâmpla, ca cel ce-ți strânge mâna, ciocnește cu tine paharul de anul nou, sau îți trimite cartea de vizită, în vreme ce-ți urează cu vorba, cu gândul și cu inima să-ți dorească ceva cu totul potrivnic.

Nu poate fi însă nici o îndoială de sinceritatea urării, când ne-o facem noi înșine. Mai binele, fericirea, ne-o dorim din toată inima. Nouă și la ai noștri, cei mai apropiați.

Binele ce-l putem avea nu e niciodată așa de mare încât să nu mai putem dori altceva. Și, poate, mai ales, din motivul că ori ce dorință satisfăcută nu mai mulțumește, și altele încolțesc cresc și în suflet. Ne este dat să alergăm mereu după fericirea pe care nu o putem afla în lume, fiindcă noi avem nevoie de o fericire statornică, și toate bucuriile vieții sunt trecătoare; avem nevoie de o fericire care să umple toate posibilitățile de devenire, și aceasta viața nu ne-o poate da.

Dar din această tragedie a vieții noastre avem două mari cășfiguri. Întâiul, că suntem, și fără voia noastră, constrânși să nu ne putem afla scopul final în lume; și al doilea, că suntem împinsi spre căutarea lucrului mai bun, mai desăvârșit. În această nemulțumire cu binele ce avem, după ce am alergat după el ca după un ideal până n'a fost în posesiunea noastră, sălășluște întreaga posibilitate și forță a progresului, a civilizației și a culturii. Dacă am fi satisfăcuți cu fericirea câștigată la un moment dat, întreaga omenire ar rămânea pe loc. După cum, fără continua alergare după fericire, am fi rămas în rândul animalelor necuvântătoare, cari se mulțumesc dela ivirea lor în lume cu acelaș adăpost și cu aceeași hrană.

Pe de altă parte, neputința de-a afla fericirea statornică nu ne lasă să ne îngropăm în materie. Și din prăbușirea epocelor decadente, când se pare că nicio mântuire pentru om nu mai există, renasc mereu idealurile superioare ale spiritului.

* * *

Ne supunem, deci, unor legi adânci ale firei noastre, când ne facem cuvenitele urări de anul nou. Numai cât, cu fiecare prilej, vedem numai o latură a problemei, și numai asupra ei insistăm. Dacă desăvârșirea omului și a societății, dacă binele ce ni-l urăm, ar atârna numai dela dorință, până azi lumea și viața ar fi ajuns la un înalt grad de perfecțiune.

Totuși, se știe, că urările n'au făcut pe nime mai bun, n'au adus, ori n'au crescut fericirea nimănui pe pământ. Așa că și cele mai sincere cuvinte, cele mai înflorite, rămân vorbe goale, repetate cu prilejul fiecărui început de an.

Subt acest raport suntem aproape cu toții credincioși, sau fataliști: așteptăm mai-binele, pentru noi, pentru societate sau pentru neam, dela o putere înafară de noi, dela Dumnezeu sau dela noroc, dela împrejurările pe cari ni le închipuim ca pe niște forțe divine, și nu ca pe niște componente ale vieții noastre, pe cari, de obicei, noi ni le creem.

În deobște așteptăm... porumbul fript. Și cum e și firesc, el nu ne cade din cer pe tavă.

Uităm, cu prilejul urărilor de anul nou, singurul lucru esențial, fața principală a problemei: că mai-binele și fericirea ce o așteptăm *atârna în primul rând dela noi înșine, dela înnoirea noastră.*

Iar această înnoire nu e posibilă fără două elemente principale, care determină acțiunea noastră: un bilanț spiritual, un bilanț al conștiinții cât privește trecutul, și un program de muncă nouă sau perfecționată, cât privește viitorul.

Un bilanț de socoteli materiale își face ori ce bun gospodar la sfârșitul anului. Din el trebuie să aibă o îndrumare pentru viitor, dacă s'au făcut greșeli să nu le mai repete, dacă anume ramură de activitate nu aduce profit să o părăsească, dacă anumite poziții nu s' des-tul de consolidate, să le consolideze.

Poate întocmi, mai ales în zilele noastre, cineva și un bilanț fals. Poate, mai ales, cu toată primejdia pe care i-o anunță bilanțul real, să continue cu înaintarea pe panta primejdioasă. De aventurieri e plină azi lumea, și încă adeseori în locuri de frunte, cu mari responsabilități sociale. Dar stârșitul inevitabil al acestora e clar pentru ori cine.

Un bilanț spiritual, al conștiinții, încheie prea puțini muritori. Cine își dă osteneala, la sfârșit de an, să cerceteze câte din relele ce au dat peste el au izvorât din vina lui? Cine socotește, pus în slujbă publică, cu răspundere, câte piedeci n'a adăogat la carul statului sau al societății, din neglijența, lenea, nepriceperea, slăbiciunile ori patimele

sale? Cine, dintre cei ce constituie roşile şi şuruburile maşinării vieţii constituţionale, şi-a cercetat vr'odată partea sa de vină în aducerea nenorocirii publice?

Nici chiar în viaţa mai apropiată de noi, în cea familiară, componenţii ei nu obicinuesc să-şi facă, cel puţin odată pe an, un bilanţ al conştiinţii pentru a vedea fiecare cu ce a contribuit la fericirea sau nenorocirea comună, din cursul unui an?

Intrăm dela mic până la mare, orbeşte în anul cel nou, şi ne facem cu sinceritate urări de bine, înşelându-ne singuri cu nădejdea, că singura dorinţă de mai bine e suficientă, pentruca mai-binele să se şi arate.

Dar este evident, că intrând cu toate pasivele vechi neacoperite, cu toate ranele trecute sângerânde încă, nu vom putea avea nimic din ceea ce ne dorim cu înverşunare.

Dacă în anul nou intră tot anul vechiu, fără a-şi revizui greşelile, fără a-şi face un program îmbunătăţit de muncă, şi fără hotărârea de a-l pune în aplicare, — mai-binele, perfecţionarea nu poate urma. Din simplul motiv, că materialul vechiu, uzat ori chiar stricat, nu poate sluji la o clădire nouă.

Exact aceleaşi neplăceri, pagube, nenorociri, se vor abate şi în anul nou asupra ta, ca şi în anul trecut, dacă tu însuşi nu te schimbi. Înnoirea individuală e temelul oricărei îmbunătăţiri.

* * *

În viaţa publică şi de stat a României-Mari, de unsprezece ani nu avem niciun bilanţ real, ci numai bilanţări trecute prin prizma de partid. Cu prilejul fiecărui sfârşit de guvernare, minoritatea cetăţenilor aprobă ce s'a putut realiza, majoritatea strigă „huido“! şi aşteaptă fericirea dela regimul nou. Cel puţin, de unsprezece ani a aşteptat mereu.

Azi s'ar părea lecuită opinia publică de a aştepta mereu îndreptarea dela factorul extern, care e guvernul unei ţări. Toate partidele politice au trecut prin ciur şi prin sită, şi contribuabilul a văzut pe fiecare ce faină cerne, ce tărâţe lasă în urmă. Şi a devenit sceptic.

Acest scepticism poate fi un început de înnoire, după cum poate fi şi o recădere în vechiul fatalism oriental.

O recădere în inerţie şi în pasivitate, când numai vede mântuirea ridicându-şi capul de nicăiri. Un început de înnoire, dacă cetăţeanul va fi reuşit, în sfârşit, să descopere punctul de plecare în urmărirea mai-binelui, dacă se va fi convins fiecare că el trebuie să facă începutul, schimbându-se într'un om nou, pe de-o parte, iar pe de alta să nu mai caute pe omul nou în vechiul înţeles, pentru a-l pune în frunte, ci pe cel renăscut spiritualiceşte, pe omul convins şi hotărât să îndeplinească poruncile zilei de azi.

Azi situaţia e clară: ne asemănăm unii cu alţii ca fraţii gemeni, şi toţi suntem vechi în păcate şi greşeli. Cu noi, cei experi-

mentați, cei puși la probă, nu se poate face înnoirea de care are arzătoare trebuință România. Și toți suntem probați!

Noi, — adică instrumentele guvernării într'un stat constituțional: partidele politice, sau mai exact aceia care voiesc consolidarea țării prin activitate... politică!

Innoitorul României va fi unul care să pună capăt acestei formidabile nebunii colective, nu suprimând viața constituțională, ci punând pe fiecare cetățean să îndeplinească un singur rol politic: munca obligatoare, cu aspre sancțiuni, pentru fiecare la locul său. Munca obligatoare și creatoare, de noi valori naționale pe toate terenele de activitate.

Innoitorul României nu poate fi decât omul care pornește *de la sine însuși*, în opera de înnoire, care să cunoască și să simtă toate imperativele categorice ale vieții românești de azi, nu prin prizma partidului politic, ci al noului ideal național, și care să poată constrânge pe cetățeni să execute faptele înnoirii individuale și colective, până când le vor îndeplini de bună voe și din convingere. Înaintea lui nu va putea exista om de partid sau dușman al partidului, ci numai cetățeanul care dă semne de înnoire, care e gata să ajute cu fapta și cu jertfa la consolidarea țării.

O sută, cincizeci, zece sau unul, — numărul nu-i hotărâtor: dar să vină innoitorul, *care a început cu sine însuși*. De azi încolo numai un astfel de om mai poate fi socotit ca om nou, ca omul care ne trebuie, și în care se poate pune nădejdea temeinică. *Numai pe el îl vor mai asculta mulțimile, după ce le va face să-l iubească nu măgulindu-le, ci biciuindu-le, pentru a le trezi virtuțile adormite, alungate de larva instinctelor deșteptate de politicianismul celor unsprezece ani.*

I. AGÂRBICEANU

Bugetul domnului Virgil Madgearu

În chip sumar și obiectiv, am arătat politica economică propriuzisă a partidului național-țărănesc, privită sub raportul realizărilor după un an de guvernare. Cu acea ocaziune afirmam, că o teorie economică în sensul strict doctrinar, actualul guvern nu a avut nici nu a imprimat în acest an de guvernare. Să fi reușit partidul național-țărănesc, în materie financiară, să aducă sau să imprime o directivă nouă sistemului nostru fiscal, atât de des și așa de aspru criticat altă dată, de exponenții și doctrinariii săi?

Suntem în fața celui de al doilea buget. Asupra primului, întocmit în pripă, opinia publică a făcut guvernanților actuali creditul scuzei invocate, de a nu fi putut să se miște liberi față de angajamentele trecutului și în preajma stabilizării monedei. Cel de al doilea buget, însă, nu mai poate avea nici circumstanța ușurătoare a lipsei timpului de pregătire, nici nesiguranța și variațiunea monedei, nici moștenirea angajamentelor sau a concepțiunilor altor partide.

Nu înțelegem să căutăm a reliefa greșelile comise, ci în toată sinceritatea vrem să arătăm și părțile bune, spre pildă introducerea bugetelor Caselor autonome ca entități separate de bugetul general al statului, și altele asupra cărora vom reveni în cursul acestei analize.

Deocamdată, trebuie să constatăm, că *puterea de plată a impozabililor țării noastre* a arătat aproape constant în ultimii cinci ani, că se învâрте împrejurul cifrei de 32.—35 miliarde lei. Nu cred să mă înșel când afirm, că *puterea de plată a tuturor contribuabililor este în continuă scădere* și nu constituie o exagerare afirmațiunea, că *nu este de așteptat o schimbare în bine* în cursul aplicării noului buget.

Criza de consumație prin care trecem constituie dovada evidentă a afirmațiunei de mai sus. Atunci, cum și din ce fonduri se vor acoperi prevederile actualului buget? Dacă de cinci ani suntem constanți deficitari și bugetele se soldează toate cu însemnate goluri; dacă capitaluri noi nu au venit în țară; dacă *puterea de producție a țării nu a crescut*, de unde vor ieși aceste enorme biruri? Teoretic este foarte frumos să întocmești un buget sincer; dar bugetele Case-

lor autonome împreună cu bugetul general al statului însumează enorma cifră de peste 52 miliarde lei. Aceste sume reprezintă, după aprecierile sincere ale ministerului de Finanțe, *nevoile totale ale țării*. Le credem, numai ne punem foarte nedumiriți întrebarea: cum și de unde se vor acoperi, când până acum *nici 37, nici 38 de miliarde* nu au putut fi realizate? Ce poate să aducă amnistia fiscală din restanțele de pe ultimii cinci ani? 3.366.815.099 lei, din care chiar ministerul de Finanțe nu speră să se realizeze decât 1.175.000.000? Cu toate acestea, suntem încă departe de cifra de peste 52 miliarde a prevederilor acestui an!

* * *

După aceste considerațiuni de ordin general, să ne fie îngăduit să intrăm în cercetarea mai aprofundată a bugetului, și anume să insistăm asupra acelor posturi, cari au un vădit caracter antieconomic, deci vor stingeri producția, cum și asupra normelor urmate pentru a stabili asieta impozabilă, repartizarea sarcinilor pe diversele categorii de surse de venituri, și în sfârșit inovațiunile introduse, care se presupune că împreună cu expunerea de motive, formează concepțiunea și contribuțiunea personală a ministrului de Finanțe.

Menținerea mai departe a taxelor asupra mărfurilor ce se exportă constituie un sistem, nu numai criticabil dar și antieconomic. Nu interesează cota ce revine statului din aceasta taxă, ea este de 7—10% *ad valorem*, nici cifra cu cât este înscrisă în buget, 1200 milioane, cât interesează dificultățile ce crează mărfurilor destinate exportului, care, și din această cauză, — mai sunt, desigur, și altele, — nu pot susține lupta de concurență cu produsele similare, cu care se găesc în război pe piețele de desfacere. Necesitatea bugetară nu constituie un argument valabil, mai cu seamă când ministru al Finanțelor este d-l V. Madgearu, specialistul economist, care a propăvăduit în totdeauna desființarea acestor taxe pe temeiul unor cunoscute teorii, și când în treacăt fie zis, ar fi existat compensațiuni, de unde s'ar fi putut recupera pentru nevoile bugetare cele 1200 milioane.

Fără îndoială, că sub acceiaș etichetă a măsurilor cu vădit caracter antieconomic, intră și sporul cerut din cifra de afaceri și taxele de consumațiuni denumite: lux. Noile legiuri fiscale în ceea ce privește normele de urmat în stabilirea impozitului profesional, denumite curent: „asieta impozabilă“, constituie pentru profesioniști în general un regim de o nedreptate revoltătoare. Să presupunem, că un tânăr avocat sau doctor locuiește la părinții lui, cari sunt oameni cu stare și cari au o locuință luxoasă, pentru care plătesc 500.000 lei chirie pe an. Fiscul, cu fanteziile pe care i le cunoaștem toți, socotește biroul ocupat de fiu că ar valora 200.000 lei chirie anuală. În acest caz, tânărul medic sau avocat va fi impus la un impozit profesional în care s'ar lua drept bază de impunere valoarea contractului de chirie, în speța noastră 200.000 lei, și ar urma să dea statului

ca impozit profesional 33000 lei, când el nu câștigă nimic și stă la părinți. În sarcina cui va cădea această dare? În a fiului? Nu, ci în a părinților, cari pe lângă dările legale vor trebui să plătească și pe aceasta, dacă doresc ca copilul lor să își creeze o profesiune liberă și o ocupațiune onorabilă. Venitul profesional constituie în toate țările din lume ceea ce îți aduce profesiunea. În toată lumea apusană el se constată din declarațiunea și registrele profesionistului, iar impunerea se face după aceste norme. La noi arbitrul și fantezia legiuitorului impun inovația de a stabili venitul profesional după valoarea locativă a contractelor de închiriere! Ce relațiune există între una și alta, eu mărturisesc, că nu înțeleg.

Să vedem acum în ce mod sunt repartizate sarcinile bugetare, asupra diverselor surse de venituri.

Dările directe grevează proprietatea rurală, deci agricultura, cu 1.450.000.000 în prevederile noului buget. În anul 1929 pe primele 10 luni încasările au dat 831 milioane, iar în anul 1928 pe 18 luni 1186 milioane. Cum se explică diferența este ușor de înțeles: s'au mărit impozitele. Cum vor fi suportate creșterile acestea de dări excesive, este, însă, întrebarea pe care ne-o punem noi. Proprietatea clădită figurează în bugetul anului 1928 pe 18 luni cu încasări de 733 milioane, în 1929 pe 10 luni 831 milioane, iar în anul 1930 la prevederi trecută cu 900 milioane lei.

Vom arăta și impozitele pe salarii ce linie ascendentă marcată au urmat în ultimii trei ani, deși toți recunosc că lefurile salariaților sunt departe de a răspunde la proporționalitatea indicelui de scumpete al vieții. În 1928 pe 18 luni s'au încasat 1690 milioane, în 1929 evaluările bugetare sunt 1700 milioane, încasări în 10 luni 1519 milioane, în 1930 evaluări 1800 milioane. Impozitele directe fără rămășițe sunt trecute în bugetul anului 1930 cu 8987 milioane, deci cu o creștere de 1485 milioane față de bugetul anului 1929. Realitatea este, însă, 9337 milioane, fiindcă la suma de 8987 milioane trebuie adăogată și taxa de înregistrare din succesiuni și donații evaluată la 350 milioane, așa că sporul real între prevederile bugetului 1930 față de cel din 1929 la impozite directe este de 1835 milioane nu de 1485 milioane, cât se arată în buget. Procentualitatea cu cât contribuie impozitele directe la veniturile statului este 29.62%. Dacă însă socotim că cel puțin douătreimi din taxele de fimbru aparțin veniturilor directelor, atunci raportul impozitelor directe după evaluările bugetului anului 1930 ne dă o proporționalitate de 38.47%, ceea ce după părerea noastră reprezintă o sarcină excesivă.

* * *

Să trecem acum la evaluările veniturilor indirecte, fiindcă aici rezidă tragicul deficitelor, și să vedem după ce norme s'a condus autorul bugetului din 1930, și ce șanse de realizări prezintă, comparând evaluările făcute în raport cu încasările pe ultimii trei ani.

Impozitele indirecte se alimentează din cinci mari categorii și anume: *vămi, taxele pe spirituoase, taxele pe alte articole de consumație, cifra de afaceri și impozitul pe spectacole.*

În anul 1928 vămile au adus 6890 milioane, în 1929 încasări pe 10 luni 4627 milioane, evaluări pentru 1930: 7360 milioane. Cifra evaluărilor a fost redusă față de anul precedent cu 240 milioane, totuși față de criza acută care este mereu în creștere, credem că nu se va acoperi nici 7360 milioane, după cum nici exercițiul 1929 nu va acoperi prevederile de 7600 milioane. Vămile dau cel mai însemnat *quantum* din impozitele indirecte.

Taxele pe spirituoase sunt într'o continuă descreștere, în afară de anul 1926 când evaluările de 1290 milioane a fost nu numai afișate dar chiar întrecute, fiindcă s'au încasat 1709 milioane, toți ceilalți ani se prezintă cu scăderi foarte importante. Așa în 1927 deficitul se ridică la 448 milioane, în 1928 deficitul este de 1816 milioane iar în 1929 pe 10 luni s'au încasat 701 milioane față de 899 milioane prevederi. În asemenea condițiuni, nu vedem ce a îndruidit ca evaluările pe 1930 să fie crescute la 1330 milioane. Credem că taxele din celelalte articole de consumațiune vor acoperi și în 1930 prevederile bugetare în sumă de 2566 milioane.

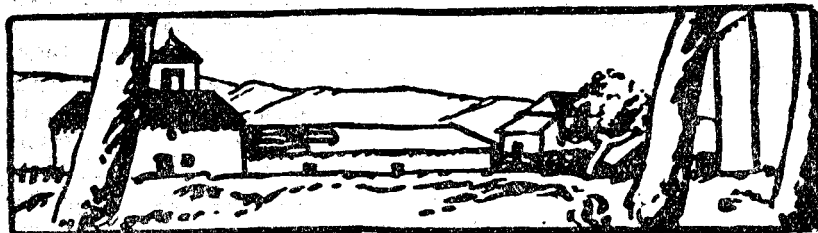
Tot astfel și cifra de afaceri și impozitul pe spectacole. În total impozitele indirecte dau, mai bine zis vor trebui să aducă statului 13612 milioane. Nu am trecut *timbrul* nici la impozitele directe nici la cele indirecte, pentrucă prin felul cum se incasează reprezintă $\frac{2}{3}$ impozit direct, iar restul numai indirect. Acestea sunt în linii generale cifrele cele mai importante din buget.

Din expunerea de motive se vede, că s'au introdus oarecari inovații, ele sunt *de formă nu de fond*. Infățișarea bugetului pe anul 1930, nu-i dă dreptul de a afirma că în materie financiară a introdus o *reformă radicală*. Intocmirea bugetului unitar brut, lichidarea Caselor speciale, introducerea fondurilor speciale, ca și distribuirea lunară a fondurilor diverselor ministere prin controlul ministerului de Finanțe, poartă toate în ele pecetia unui pronunțat *caracter de administrațiune*, așa că nu poate fi vorba de o *reformă radicală fiscală*, ci de *una administrativă*.

Și atunci, fiindcă pecetia controlului o întâlnim neconținut să-mi fie îngăduit a cita următoarele din chiar expunerea d-lui ministru de Finanțe: „Am prevăzut ca începând dela 1 Martie cel mai târziu, toate veniturile brute ale statului să fie concentrate în contul *tezaurului la Banca Națională* și cheltuielile publice să se facă prin *prelevări asupra aceluși cont*“.

Nu cumva la Banca Națională lucrează domni Ch. Rist și Auboin? Ce curioasă coincidență!

TH. DELEANU

Colonizarea sârbilor în Banat

I.

Epoca imigrărilor răzlețe

Oricâtă osteneală și pasiune ar pune istoricii sârbi, — pentru a dovedi continuitatea etnică neîntreruptă a elementului sârbesc în Banat, — ei nu vor reuși niciodată să-și sprijinească această intimă dorință politică cu argumente istorice serioase. Dimpotrivă, adâncindu-se în această chestiune, uneori se întâmplă să scape din vedere interesele imperialiste sârbești și să se apropie, cu o impresionantă sinceritate, de adevăr. „*E cunoscut faptul — scrie d-l Dușan Popovici — că granițele etnice ale poporului sârbesc s'au lărgit deodată cu granițele politice ale turcilor*“. Pornind dela acest fapt istoric, d-sa începe tratarea imigrațiunii sârbești amintind nominal pe cei dintâi sârbi stabiliți la nord de Dunăre, adică pe teritoriul vechii Ungarii.

Cele mai vechi urme arătate de d-l Dușan Popovici merg până la anul 1404, când regele ungar Sigismund dăruiește la Cuvin, vis-à-vis de Semendria, sârbilor refugiați, câteva domenii. În acelaș an, Dimitrie, fiul regelui Vukașin, ajunge prefect al județului Zarand și căpitan al Șiriei. La 1411, despotul Ștefan obține: Sătmarul, Baia-mare și Baia Sprie, iar la 1414 ajunge prefect al județului Torontal, unde se aflau și cele mai multe bunuri ale lui, între cari: Beciche-rechul și Becei. Ștefan acesta mai poseda Dobriținul și multe alte localități în județul Timiș. După moartea acestuia (1427), regele Sigismund obține Belgradul, Maciova și alte câteva cetăți, printre cari și Solubaț, în schimbul cărora despotul Buroci se alege cu numeroase bunuri în Ungaria — unele din acestea deținute și de despotul Ștefan — ca: Muncaci, Sătmar, Dobrițin, Böszörmény, Kupinovo, Mitrovița, Zemlin, Becei, Becicherec, Érdsomlyó, Șiria, Solnoc și încă multe altele.

Printr'o lege din anul 1439 i se interzice despotului de a aduce străini pe proprietățile sale, admitându-se aci numai unguri.¹

Cei dintâi imigranți în cete vin în Ungaria abia în anul 1464, când regele Matei Corvinul se îndură să dăruiască familiei Iakšici, refugiată din Jagodina Serbiei, posesiunea Nădlac, căreia îi aparțineau și opt sate din județul Timiș și 43 din județul Caraș, toate locuite de români. Aici așează familia Jakšici circa 1200 soldați sârbi, dimpreună cu familiile lor. În anul 1478, familia Jakšici mai obține trei sate românești pe malul bănățean al Mureșului și anume: Fenlac, Serfești și Lupești, unde la fel aduce un număr mai mic de sârbi.²

După căderea cetății Șemendria (1459), statul sârbesc dispare, iar imigrările sârbilor în Ungaria se întefesc³, și cari, în veacurile următoare culminează într'un adevărat exod.

Înainte de a trece la înregistrarea fazelor acestui exod, ne vedem obligați să fixăm aci câteva concluziuni, ce rezultă din datele de până acum.

Întâi de toate, reamintim sincera recunoaștere a d-ului Dușan Popovici, relatată mai sus, că granițele etnice ale poporului sârbesc s'au lărgit deodată cu granițele politice ale turcilor. Acesta este un fapt istoric și o mărturisire directă care, dintr'o lovitură dărâmă toată teoria artificială a d-ului Iovan Radonici relativă la continuitatea istorică și etnică neîntreruptă a elementului sârbesc în Ungaria și deci, în Banat.

A doua concluzie directă este că, imigrarea inițială a sârbilor pe malul stâng al Dunării s'a făcut — deși cu încă două veacuri mai târziu — în condițiuni identice cu acelea ale ungarilor: *individual*, prin obținerea de moșii, după care, în mod firesc trebuia să urmeze și un număr, mai mic sau mai mare, de conaționali ai dăruitorilor. Faptul că, istoriografia maghiară, și după aceasta și cea sârbească, este în stare să ne indice nominal pe sârbii așezați în Banat la începutul veacului al XV-lea, nu are nimic de face cu geografia etnică a acestei provincii. În epoca feudalismului, istoria Ungariei — după cum dovedește aceasta sociologul ungar Ágoston Péter — este istoria proprietăților, deci istoria câtorva sute, sau câtorva mii de proprietăți și proprietari beneficiari ai acelorora, fie maghiari, fie sârbi. Aceasta nu este și istoria marilor mase naționale, cari, după structura socială și juridică a acelor vremi nu contau ca element istoric și politic. Ori, principiul etnic, criteriu al epocii moderne, tocmai de aceste mase se interesează, ai căror indivizi, neavând proprietăți și prerogative constituționale, nu puteau fi înscrși nominal ca nobilii, maghiari sau sârbi.

A treia concluzie este, că sârbii cari au trecut Dunărea, *individual* sau în cete, n'au venit în Ungaria în temeiul conștiinței că se întorc în patria lor de origine, — după cum pretinde d-l Radonici — ci sunt împinși aci de puterea osmană și atrași de dărnicia regilor

¹ Dușan*Popovici, op. cit. p. 44.

² Silviu Dragomir, op. cit. p. p. 282—4.

³ ibidem

ungari. Ei nici nu aveau măcar de gând să se stabilească aci pentru totdeauna. Aceasta reiese din tratativele curții imperiale duse cu episcopul Isaia Diačovici (1690) în vederea formulării textului privilegiilor sârbești. Isaia Diačovici cerea ca jurisdicția patriarhului sârbesc să se întindă nu numai asupra teritoriilor unde locuiau sârbii de fapt, ci „oriunde s'ar găsi ei în viitor“.¹⁾ Apoi, vom vedea mai târziu, că plecarea maselor sârbești nu s'a făcut fără zguduiri sufletești și că emigranții aceștia nu aveau câtuși de puțin conștiința, că se vor așeza între frați de un sânge cu ei, ci dimpotrivă, își dădeau perfect seama că vor veni pe un pământ străin. Totuși, ei nădăjduiau, ca și despoții lor trecuți aci mai de vreme, în ărnicia regească ungară.

Însfârșit, după cum se vede din lista primilor imigrați, aceștia nici nu s'au stabilit măcar pe locurile prefinse sârbești, ci pe toată întinderea Ungariei, dela Muncaci și până la Dunăre. Este evident deci, că hotărârea interioară era cărmuită de mărinimia regească, iar nicidecum de vreun factor moral în sensul istoric al cuvântului.

II.

Epoca colonizărilor în masă

Istoriografia maghiară, ocupându-se de chestiunea colonizării sârbilor pe teritoriul Ungariei, împarte această acțiune în opt perioade. Cea dintâi este aceea a imigrărilor răzlețe, de care ne-am ocupat. Colonizarea sârbilor în masă începe după căderea cetății Semendria (1439), când Gheorghe Brancovici, odată cu venirea sa în Ungaria, aduce pe moșiile sale de aci — care se întind pe teritoriul a 110 comune — un mare număr de sârbi. Aceasta constituie perioada a doua. A treia colonizare se întâmplă sub regii Albert și Ladislau I., după căderea lui Novoberdo. Acest grup se așează în regiunea Jenopol. A patra colonizare apare ca o urmare a căderii a doua a cetății Semendria (1457), când nepoții lui Gheorghe Brancovici aduc în județul Timiș numeroase familii sârbești. Al cincilea grup, în număr de 50.000, este adus de Paul Chinezu, din care mulți se stabilesc tot în județul Timiș. În perioada a șasea, între anii 1509—1525, are loc o imigrațiune de proporții mai mici, condusă de mitropolitul Maxim și Monasterli. Al șaptelea grup, ceva mai numeros, vine la 1538, condus de Nicolae Iurisici. Acest grup a fost investit cu mari privilegii. Al optulea val de coloniști îl conduce, la 1690, patriarhul Arsenie Cernojevici, în număr de circa 40.000 familii.²⁾

În Banat, valul de coloniști îl încheie Ioanovici Șakabent (devenit episcop al Vârșefului dela 29. X. 1786 — 19. XII. 1805)³⁾, care aduce încă un număr considerabil de sârbi, așezându-i în districtele: Panciova, Becicherec și Biserica-albă.⁴⁾

Se pune acum întrebarea: care parte a Banatului au ocupat-o

¹⁾ Iovan Radonici, op. cit. p. 172.

²⁾ Borovszky Samu: Temes vármegye, Bpest, p. p. 306, 309.

³⁾ Mata Kosovat: Srpska Pravoslavna Mitropolija Karlovacka, 1110, p. 554.

⁴⁾ Silviu Dragomir, op. cit.

nouii veniți și câți erau la număr?... În privința aceasta d-l Silviu Dragomir scrie următoarele:¹

„Astfel, în secolul al XVI-lea, teritoriul bănățean nu mai prezintă fizionomia românească de mai înainte. Alături de țărani noștri se așează acum și nouii coloniști sârbi. Ei ocupă la început însă numai regiunea sud-vestică a Banatului, mai ales regiunea Beciche-recului, fixează apoi câteva colonii sârbești și pe malul stâng al Mureșului, din jos de Arad și Cenad, și, încetul cu încetul, năpădesc și alte regiuni, mai spre răsărit. Dar nimic nu dovedește caracterul definitiv al acestor colonii.² Ceea ce i-a determinat să rămână, totuși, aci, sporindu-le binișor contingentul, a fost cucerirea turcească. În jumătatea a doua a secolului al XVI-lea ei se încuibă în Timișoara, înaintează până la Lugoj și se aciuiază și pe malul drept al Mureșului, în Arad și în alte câteva comune învecinate. La sfârșitul aceluiaș an, ei izbutesc să joace și un oarecare rol politic prin cunoscuta revoluție pe care au înscenaf-o în anul 1594. Numai jumătatea estică a județului Caraș-Severin, care nu aparținea turcilor, fu scutită de acești oaspeți“.

Asupra numărului sârbilor așezați pe pământul Banatului nu avem date sigure până după izgonirea turcilor din această provincie (1716). Dl Dușan Popovici, în cartea-i citată³ afirmă că, d-sa ar fi în posesiunea unor asemenea date pentru anii 1557/8 și 1580, dar nu le publică. Dl Dușan Popovici se mulțumește să frăseze granița etnică probabilă a elementului sârbesc în Banat, care, la 1580, ar fi următoarea: o linie perpendiculară și dreaptă pe Mureș și Dunăre, având un capăt la Arad și altul în apropierea Baziașului, cu orașele Timișoara, Vârșeț și Biserica-albă de partea sârbească. În harta anexată,⁴ această linie etnică nu se schimbă nici până la 1720, când Banatul se eliberează de sub turci. În temeiul unei conscripții din 1753, aflată în biblioteca imperială din Viena, d-l Dușan Popovici pretinde că, înlăuntrul teritoriului cuprins între Tisa-Dunăre și linia trasată mai sus, n'ar exista la cele două epoci de mai sus (1580 și 1720) elemente străine din punct de vedere etnic (înafară de cel sârbesc), cecât în număr cu totul redus. Dsa afirmă că, în districtul Panciova n'ar fi nici o localitate nesârbească; la fel și în districtul Becicherec, cu excepția orașului.

Vom vedea mai târziu, dacă aceste afirmațiuni se pot menține și în fața datelor statistice adunate de administrația militară a Banatului.

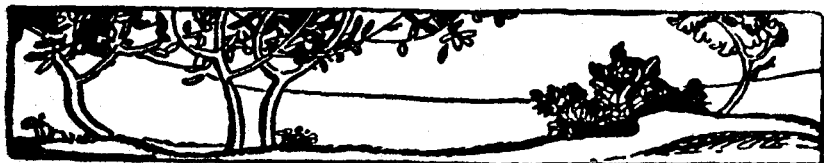
P. NEMOIANU

¹ *ibidem*

² Cpinia aceasta o confirmă și autorul sârb, Dușan Popovici, op. rit. p. p. 44, 48.

³ op. cit. p. p. 45, 47.

⁴ *ibidem*, p. 69.

Dezastrul agriculturii

I.

Să nu surprindă pe nimeni situația de azi a agriculturii noastre. Ea se prezintă întocmai ca o consecință logică a felului cum am înțeles să o organizăm. Cu siguranță, același lucru s'ar fi petrecut și fără criza mondială agricolă, dublată de concurența intenționată a Americii. Evident, într-o formă mult mai atenuată. Ar fi, de-asemeni, o mare greșală, să ne facem iluzii asupra viitorului apropiat. Situația de azi a agriculturii noastre va dăinui încă mult. Ea se va menține, fără îndoială, câtă vreme se va stăruii în concepția și în felul nostru de organizare.

Asanarea situației de azi va reclama alte mijloace decât cele întrebuințate până acum, și, subliniez încă odată, va fi nevoie de lung timp. În ori-ce caz, va fi necesar să ne revizuiim mentalitatea, metodele și tehnica de până acum, să admitem o altă concepție, mai corăspunzătoare situației agrare de azi. Să nu uităm, că 90% din pământul cultivabil este în stăpânirea proprietății mici, și numai 10% în aceea a proprietății mari. Deci, proprietatea mică are cuvântul.

Progresul agricol, ori unde în lume și în toate timpurile, a fost și a rămas în funcție, de o parte de *capacitatea de producție a proprietăților*, iar de altă parte de *rentabilitatea producției însăși*. Acest adevăr nu se mai discută. *Capacitatea* va asigura unei proprietăți posibilitatea de a-și *mări produsul* său, iar *rentabilitatea* va garanta interesul proprietarului de a se angaja la o muncă mai *intensivă*. Inițiativa particulară pe terenul economic nu izvorăște și nici nu trăește fără considerațiuni de *utilitate*. Interesul este animatorul muncii și a ori cărei inițiative particulare.

Capacitatea și rentabilitatea împreună formează punctul de greutate al problemei. Laolaltă, formează *baza* de unde izvorăște progresul agricol. Una fără alta sunt inoperante. Ori-ce program de organizare, deci, trebuie să le aibă în vedere concomitent pe amândouă. Aceasta fiind baza progresului agricol, evident aici trebuie concentrată toată atențiunea, ținând seamă de condițiile locului și

timpului. Dela felul cum s'a realizat apoi organizarea acestei baze de acțiune, va depinde și progresul agricol într'o țară.

Dată fiind importanța acestei baze de operațiune, este ușor de înțeles, cum în alte țări întreaga organizare agrară se concentrează de o parte asupra *capacității de producție* a proprietăților, iar de altă parte asupra *rentabilității agricole*. Toate măsurile ce se angajează, toate instituțiile ce se crează sunt concepute în acest dublu scop.

La această bază trebuie să revenim și noi în evoluția organizării noastre agrare, dacă intenționăm a remedia starea de azi a agriculturii noastre. Din acest punct de vedere va trebui să revizuim tot ce am făcut și tot ce intenționăm a mai face. Va fi util și necesar chiar, să abandonăm ori-ce măsură *intermediară* și să acționăm direct, de o parte pentru potențarea capacității de producție a proprietăților, iar de altă parte pentru garantarea rentabilității producției agricole.

Dacă se va urma această cale, progresul nostru agricol nu va întârzia. În ori-ce caz, această *primenie* a organizării noastre agrare nu va însemna de loc o *încărcare* a bugetului țării, ci din contră o *ușurare* importantă a lui. În cursul reorganizării noastre agrare se va constata, că avem prea multe instituții costisitoare și prea mulți slujbași, cari împreună nu mult ajută la progresul agricol al țării. Desființarea acestor instituții și utilizarea acestor slujbași în alte scopuri va însemna o sensibilă ușurare a finanțelor statului.

Literatura agrară din alte țări a consacrat *prin experiență* ceea ce s'a făcut în cursul timpului și ofere un *sistem practic* pentru organizarea capacității proprietăților și a rentabilității agricole. Este drept, că pe tărâmul doctrinelor agrare și azi se urmează discuții controversate asupra acestui sistem. Nu este, însă, mai puțin adevărat, că multe țări din Apus l-au practicat în organizarea lor agrară și încă cu mult succes. Sistemul acesta se bazează pe realizarea comunității a celor două teorii și anume:

1. *Teoria capacității.*

2. *Teoria rentabilității.*

Concretizarea acestor două teorii este obiectul sistemului preconizat în literătura agrară a altor țări, și admis ca cel mai potrivit.

Socot interesant pentru lămurirea problemei să analizez în rezumat aceste două teorii, cari au o importanță așa de mare în materie de organizare agricolă, și cari și pentru evoluția noastră agrară, ar avea o înrâurire covârșitoare. Apoi, voi încerca să apreciez, în ce măsură au fost observate aceste două teorii în evoluția organizării noastre agrare de până acum.

II.

Teoria capacității susține, că fiecare proprietate rurală trebuie considerată ca o unitate de producție. Iar această unitate este un *atelier*, care acționează, produce. Acest atelier se numește *agricol*, spre a se deosebi de cel *industrial*. Elementele din care se compune un atelier agricol sunt următoarele:

1. *Pământul*, care aparține unei proprietăți rurale.

2. *Proprietarul*, care dispune de proprietate. Pe scurt zis: agricultorul. El poate fi *mic* sau *mare*, după întinderea proprietății de care dispune.

3. *Capital și inventar*, cari se rulează în atelier, mijloacele cu cari se face exploatarea pământului.

Atelierul agricol, tot astfel ca și cel industrial, numai atunci va fi capabil a produce, dacă va fi *echipat*. Cu cât această echipare va fi mai *completă*, cu atât capacitatea atelierului va fi mai mare. În consecință și produsul lui va fi mai abundent și totodată mai ales. Nimic mai logic în această ordine de idei, decât să perfecționăm echiparea atelierului, dacă intenționăm să-i sporim capacitatea de producție.

Echiparea atelierului se face prin o organizare sistematică a elementelor sale constitutive: pământ, proprietar, capital. Procedura prin care se realizează acest scop se numește *organizarea proprietăților*.

Obiectul acestei proceduri se înfățișează astfel:

1. *Evidența pământului*, prin care se asigură, de o parte stabilitatea proprietății însăși, iar de altă parte siguranța dreptului de proprietate.

2. *Structura proprietății*, prin care se asigură, de o parte o așezare potrivită pe teren a proprietății, iar de altă parte o integrare sistematică a ei.

3. *Educația profesională*, prin care se asigură agriculturului cunoștințe profesionale.

4. *Capitalul rural*, care rulează în gospodăriile agricole la fel ca sângele în arterele corpului unui viețuitor.

Organizarea proprietăților se poate realiza, sau prin operațiuni de stat, ori pe cale evolutivă, de proprietar. Dar, cum fiecare stat are tot interesul să-și uniformizeze capacitatea de producție a proprietăților sale, abia există o țară, unde această organizare să nu fie în curs de realizare.

Această procedură este în curs și la noi. Nu este, însă, sistematizată, ci ea se realizează pe neobservate, fără un program fix. Înainte vreme am discutat în coloanele acestei reviste problema organizării proprietăților în vechiul Regat și Basarabia. Am arătat atunci necesitatea și actualitatea soluționării acestei probleme. Am indicat chiar și soluții, cari însă nu au avut darul să trezească o schimbare în concepția organizării de mai înainte. Așa am ajuns la starea de azi, care încurând va forța schimbările preconizate de mine.

Tot ce-am scris atunci despre organizarea proprietăților în vechiul Regat și Basarabia, mențin și astăzi. Această parte a problemei nici nu o mai discut. Voi încerca să arăt, care este capacitatea de azi a proprietăților noastre.

Etalizarea făcută prin expropriere a *diminuat* capacitatea de producție a proprietății mari. În urma acestei diminuări, în Ardeal circa

42%, în vechiul Regat și Basarabia circa 60% a pământului cultivabil, deținut până atunci de proprietatea mare, a slăbit în producție.

Etatizarea nu a atins proprietatea mică. Deci, capacitatea ei de producție nu a fost alterată. Producția acestei categorii de proprietate, însă, nu a putut să înlocuiască deficitul de producție al proprietății mari. În urma acestei împrejurări, *descreșterea* producției noastre agricole s'a pronunțat din zi în zi tot mai lămurit.

Interesul țării ar fi fost să se grăbească transformarea preconizată de legile agrare și să se reorganizeze capacitatea de producție a proprietăților. Astfel, s'ar fi putut opri descreșterea și degenerarea progresivă a producției noastre agricole. În acest scop era necesar un program de executare și *cunoștințe de specialitate* la organele cari operau. După opt ani de zile trebuie să constatăm, că nici expropriările nu sunt încă terminate, iar împroprietăririle cu atât mai puțin. Face impresia, că statul ar avea interesul *temporizării* acestor lucrări. Felul cum ele se execută, face dovada unei *lipse de program* și unei *lipse de cunoștințe de specialitate*.

Această împrejurare zădărnicește rezultatul dorit al reformelor agrare. La acest fapt să mai adaugă și *indolența* față de refacerea capacității de producție a proprietăților rămase scutite de expropriere. În lipsa unui *program general* al statului, pe care ar fi chemate să-l execute guvernele cari se schimbă, avem multe *programe personale*. Miniștrii, cari se perândează pe la departamentul Agriculturii vin cu câte un program, pe care cred să-l și realizeze spre binele mai mare al agriculturii noastre. În urma acestor programe, vin apoi legi peste legi. Una încurcă pe alta și rezultatul este haosul. Nu există o altă țară unde în termen așa de scurt să se experimenteze așa de mult pe spinarea agriculturii ca la noi.

Consecințele acestor experimentări le resimt agricultorii, apoi ceilalți contribuabili, prin *încărcarea fără rezon* a bugetului statului. În urma acestor experimentări ne-am ales cu prea multe instituții costisitoare, cu un corp de agronomi prea mare, cu comisii și consilii cu jetoane de prezență, și în sfârșit, ca rezultat al tuturor acestor încercări, cu *dezastrul agriculturii*. Trebuie remarcat, că până azi nu s'a luat nici măsură, care să *sesizeze direct* capacitatea proprietăților și rentabilitatea producției lor. Din tot ce s'a făcut se degajează o *nepotriveală în timp și în loc*.

În monarhia habsburgică am observat 20 ani de-arândul, iar la noi în România întregită urmăresc de 10 ani *evoluția agrară*. Poate greșesc, dar din ansamblul legilor, regulamentelor și a tuturor măsurilor, ce sunt luate pentru progresul nostru agricol, din felul cum se discută problema în publicitate și din soluțiile ce se propun, văd că *încă nu se pune serios teza organizării progresului nostru agricol*.

Încă nu a trecut timpul și etapa experimentelor.

ION IACOB

Pagini de istorie

Incercările lui Carol IV de a reocupa tronul Ungariei

I

Prima tentativă

La începutul anului 1921, Carol, ca rege al Ungariei al IV=ea, se afla, împreună cu familia regală, în castelul Prangins din Svițera romandă, unde se refugiase după expulzarea din Austria.

Isgonit de pe tronul Habsburgilor, el renunțase formal la drepturile de monarh al provinciilor cis-leithane, dar se considera încă rege al Ungariei, la al cărui tron nu renunțase și nici nu a renunțat vre-o dată.

Numerosul său entourage, compus din curteni doritori să joace mai departe rolul strălucit de odinioară, îl sfătuia să se întoarcă în Ungaria, cu toate că atitudinea Marilor Puteri și a Micii Antante, într'o asemenea eventualitate, era cunoscută. Conferința Ambasadorilor hotărâse la 2 Februarie 1920 să nu admită, cu nici un preț, reîntoarcerea Habsburgilor și această hotărâre fusese întărită un an mai târziu, la 20 Februarie 1921.

Sfetcnicii monarhului detronat îi șopteau însă, din așa zise surse sigure, că Puterile, găsindu-se în fața unui fapt împlinit, nu vor opune nici-o rezistență.

Influențat și de ambițioasa soție, Carol fu convins în cele din urmă și pe la sfârșitul lunii Martie, în preajma sărbătorilor de Paști,

luă hotărârea să-și părăsească reședința din Elveția, să se înapoeze în Ungaria, unde credea că va fi primit cu brațele deschise, și să se urce pe tronul strămoșilor săi.

* * *

Plecând pe ascuns din Prangins, Carol de Habsburg se sui la Strasbourg, în expresul Paris—Viena, în care îl aștepta un necunoscut. Identitatea acestuia n'a putut fi stabilită. Pașaportul de care se servea era pe numele de Jacob Larsen; s'a putut însă dovedi, că acesta era un nume de ocazie, și că așa-zisul Larsen poseda încă două pașapoarte, pe numele de Lassuen și pe acela de Langues. Care dintre acestea era numele său veritabil nu se știe; probabil că nici unul.

Fostul împărat-rege și însoțitorul său sosiră în seara zilei de 25 Martie 1921 în gara de Vest din Viena, unde erau așteptați de prințul Xaver de Bourbon-Parma, unul din frații împărătesei Zita. Din tren cobori Larsen singur și întâlnindu-se cu prințul, eși din gară urmat de acesta, suindu-se împreună, după o întârziere ocazională de formalitățile vamale, în automobilul de piață A XII 265. Carol însă, care călătorea cu un pașaport spaniol pe numele de Al. Sanchez, coborî prin partea opusă a vagonului și dispăru în mulțime.

În colțul străzii Mariahilf, automobilul se opri și Carol de Habsburg, așteptând pe totuar într'o lungă pelerină neagră și cu pălăria lăsată pe ochi, se sui în mașină. Șoferul primi ordin să se îndrepte spre Landskronngasse unde la nr. 5, locuia contele Tomas Erdödy, unul dintre conjurați.

Aci fu găzduit peste noapte, și a doua zi dimineața la 11, Carol întovărășit de Erdödy părăsi Viena cu automobilul A VI 993, îndreptându-se spre granița Ungariei. Spre seară trecură prin punctul de vamă, Simmersdorf, de unde automobilul se înapoiă la Viena, pe când regele și Erdödy își continuară drumul într'o trăsură luată cu chirie, sosind la Steinamanger după ora zece seara.

La Steinamanger au tras deadreptul la palatul episcopal. Episcopul, conte Mikes, avea tocmai în vizită pe ministrul de instrucție publică, Iosif Vász, și acesta mare prelat. Vász, după ce se desmeteci din prima surpriză, ceru voe să comunice telefonic întoarcerea regelui primului ministru, Paul Teleky, care se afla, în apropiere, la moșia contelui Sigray.

În zorii zilei următoare, Teleky și Sigray au și sosit la Steinamanger, fiind imediat primiși de rege. Carol, exprimându-și dorința de-a avea o cât mai neîntârziată întrevedere cu Regentul, pentru a-i comunica voința sa de-a relua tronul, se hotărî plecarea suveranului spre Budapesta, pentru ora 8 dimineața. Teleky și Vász porniră în aceiaș direcție de îndată pentru a pune pe Horthy în curent cu cele petrecute. Automobilul contelui Teleky suferi însă un accident, astfel, că regele sosi la Budapesta înaintea primului-ministru, cu totul pe neașteptate.

* * *

Sosit în Capitală, fostul rege se îndreptă direct spre reședința regală din Buda, ordonând aghiotantului de serviciu să comunice lui Horthy, că dorește să-i vorbească. Regentul se prezintă în cea mai mare grabă și, fără nici-o introducere, Carol îi comunică că a venit să-și ia tronul în primire, somându-l să-i cedeze locul.

Horthy încercă să-l convingă că n'a sosit încă momentul. Arată fostului suveran pe larg situația internă și externă, riscurile eventuale al Ungariei, amenințată de mari pericole, conjurându-l să renunțe, deocamdată, la planurile sale și în interesul națiunii și chiar al său, să-se înapoieze cât de curând în Elveția.

Fără să contesteze temeinicia argumentelor Regentului, regele declară că, odată în Ungaria, nu mai putea să părăsească țara. Horthy își menținu atitudinea sa de refuz categoric, afirmând că o petrecere mai îndelungată în Ungaria era imposibilă, pentru că Puterile aveau de sigur să intervie cât de curând, silindu-l să părăsească țara, astfel că, chiar din punct de vedere al prestigiului dinastie, era mai bine să plece de bună voe.

Regele nu se lăsă convins, amintind lui Horthy jurământul pe care îl prestase ca ofițer, somându-l din nou, pe baza acestui jurământ, să-se supună.

Horthy, însă, replică :

— „Am fost toată viața mea om de ispravă ; am prestat Majes-tății Voastre un jurământ și acest jurământ mă leagă, cu toate că am fost deslegat de el. Am însă o patrie, o națiune ; am simțul de onoare și o conștiință. De aceia nu pot să privesc și să tolerez ca patria și națiunea mea să fie duse la pierzare.“

Regele, în fața atitudinii hotărâte a Regentului, trebui să se convingă, în cele din urmă, că se găsea în fața unei voinți categorice și că nu avea altceva de făcut decât să cedeze.

După ce convorbirea durase aproape trei ore, Carol se declară gata să părăsească țara. Mulțumi Regentului pentru serviciile prestate Ungariei, acordându-i Marea-Cruce a ordinului Maria-Tereza, distincție însă refuzată de Horthy, ca și demnitatea de comandant suprem al armatei, oferită în cursul convorbirii.

Horthy întovărăși pe fostul rege până la automobil, iar automobilul porni de îndată spre Steinamanger. La 5 dimineața Carol sosi în palatul episcopul, bolnav de emoții și de oboseală, fiind silit să se așeze în pat și să stea în casă mai multe zile.

* * *

Curând după plecarea lui Carol, aflând despre reîntoarcerea acestuia, reprezentanții Puterilor interveniră pe lângă guvern, cerând imediata îndepărtare a regelui.

Reprezentantul Franței, comunicând că Consiliul Suprem își menține cu fermitate hotărârea dela 4 Februarie 1920, întărită la 20 Februarie 1921, privitoare la imposibilitatea reîntoarcerei Habsburgilor, declară că svonurile răspândite prin presă de cercurile interesate despre

consimțământul pe care și-l-ar fi dat primul-ministru Aristide Briand, erau cu totul de domeniul fanteziei. Franța, de acord cu aliații mari și mici, refuză, în modul cel mai categoric, să consimtă la întoarcerea Habsburgilor pe tronul Ungariei.

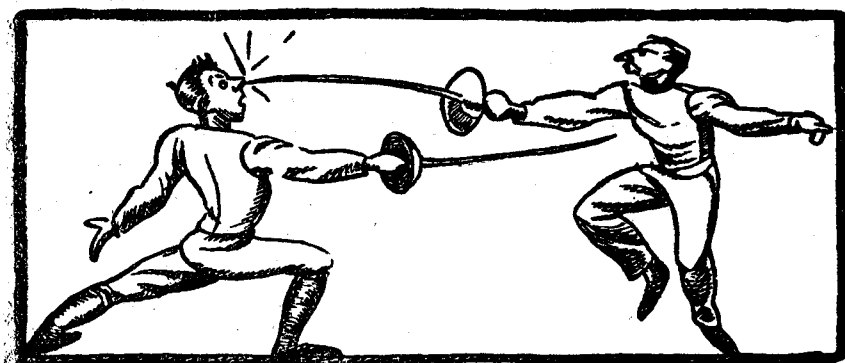
Aceste intervenții au fost imediat comunicate regelui la Steinamanger. Cu toate acestea, guvernul primi știrea că anturajul lui Carol îl sfătuiește să rămână în țară și că regele se află pe punctul să cedeze.

Noua schimbare în atitudinea prea ușor influențabilului monarh, sili pe primul-ministru să plece în persoană la Steinamanger, să-i arate gravitatea situației, să-l convingă de necesitatea plecării și să ia măsurile de rigoare. Decizia a fost luată de guvern, mai ales față de atitudinea amenințătoare a Micei Înțelegeri, care, văzând că șederea lui Carol în Ungaria se prelungește, devenise nerăbdătoare, începând să ia măsuri militare.

Contele Teleki hotărî înșfârșit pe rege și, în ziua de 6 Aprilie 1921 Carol părăsi Ungaria, înapoiindu-se în Elveția, alegându-și deastă dată, drept azil, castelul Hertenstein din Svițera germană. Un colonel francez, unul italian și un căpitan (englez îl întovărășiră până la noua sa reședință.

VIRGIL P. RÂMNICEANU

GAZETA RIMATĂ

Făt-Frumos și mârțoaga

*Când a pornit Maniu, cârmaciul de azi al neamului, la luptă,
Purtând în tolbă vorbe goale și zâmbet fals pe fața-i suptă,
Păruse gloatei amăgite un Făt-Frumos neîntricat,
Incins de pronia cerească la brâu cu paloș democrat...
Un armăsar stătea la scară, ascultător și furtunatic,
Hrănit la fiecare oră cu câte o tavă de jaratic,
Nerăbdător să dea năvală spre curțile împărătești
Și să se ia de piept cu Zmeii oligarhiei... Ca'n povești.
Bătea pământul cu copita și se strânsese'n chingi partidul,
Iar șeful, mândru ca un pașe, mai fără teamă decât Cidul,
Făcând cu ochiul spre Putere, stăpân pe spațiu și pe timp,
În șea pe'naripatul Pegas, zbura călare spre Olimp...*

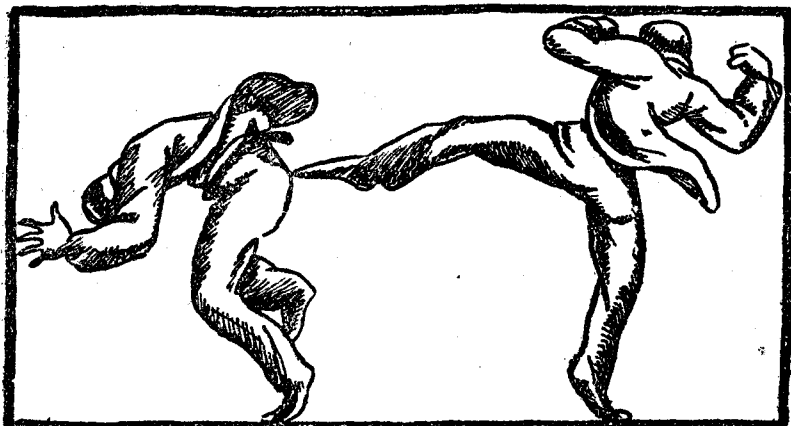
*Privea prostiță galeria, ca pe-o minune palpitanță,
Cum don Quijote de pe Târnavă, pe băștinașa-i Rosinantă,*

Urmat de bietul Cicio-Pancha, ca umbra zilei pe pământ,
Plêca prin țară să se bată, voinic, cu morile de vânt...
Zadarnic am strigat mulțimei să nu se lase amăgită,
Că armăsarul din poveste e o mârțoagă hămesită,
Că paloșul democrației e-un băț găsit prin mărăcini,
Și-i scamator de panoramă Frumosul-Făt din Bădăcini!
Zadarnic! Știți cum e românul, cam buclucaș când îl apucă...
Poporul s'a făcut movilă, ca să încalece Ghiulucă,
Să-l vindece de sărăcie, să-l mântuiască de dușmani,
Și, generos, i-a pus în traistă merinde pentru șapte ani...

Dar astăzi, gloata zăpăcită, încet-încet se dumirește,
Căci fiecare basm pe lume odată tot se isprăvește.
Stau spectatorii în grămadă, și se întrebă fără glas,
Din visul unei nopți de vară, cam scump plătit, ce-a mai rămas?
Acesta fuse cavalerul în invincibila-i armură?
Acesta fuse salvatorul, Mesia? O caricatură?
Vreți să ciopliți în stânca vremii cu o ciosvârtă de satâr?
Cum? Legendarul vostru Pegas nu fuse nici măcar catâr?
Ca după-o noapte de beție se face-acum în țară ziuă,
Ca să încalece Ghiulucă nu se mai pune nimeni piuă,
Nepricopsita întâmplare o scrie'n cărți un cronțar, —
Nici armăsarul din poveste n'a fost decât un biet măgar...

MIGUEL CERVANTES

— fost combatant în lupta dela Lepante —

ÎNSEMNĂRI

Bonjuristul dela Bădăcini. — Dintre toate angajamentele, pe cari le-a luat partidul d-lui Iuliu Maniu la opoziție, cel mai hazliu a fost, fără îndoială, acela de a occidentaliza viața noastră politică: vreme de zece ani, prin articole de gazetă și prin cuvântări sforăitoare, tovarășii de luptă ai teribilului reformator dela Bădăcini au turnat și-au fulgerat împotriva duhului balcanic, care a inspirat până acum toate acțiunile istorice ale României-întregite. În fața opiniei publice uimite, care nu se putea dumiri de unde a fost să sară iepurele, d. Iuliu Maniu făgăduia să innoiască tot: administrație, parlamentarism, conștiință și moravuri, grefând, dintr'odată, pe trupul viciat al unci țări barbare și înapoiate, cu bagheta magică a democrației triumfătoare, binefacerele celei mai ordonate civilizații.

Amăgitor și superlativ, ca reclama unei pomade miraculoase pentru creșterea părului în decurs de-o săptămână, fostul advocat al canonicilor dela Blaj (și, dacă ne aducem bine aminte, voluntar în armata austriacă pe vremea războiului), făgăduia să vă transporte cât ați clipi din ochi, de pe râpile pline de bălării ale Dâmboviței direct pe malurile îndiguite de mai multe

veacuri ale Tamisei. Prăvălia politică a partidului național-tărănesc adoptase firma: „La englezul român!”

Ce s'a ales din aceste ademenitoare perspective numai avem nevoie să spunem. Cetățenii au avut răgaz să se lămurască pe deplin în cursul primului an de cărmuire regeneratoare a d-lui Iuliu Maniu.

În cecace ne privește, bucurându-ne de tristul avantaj al cunoașterii camenilor, ne-am făcut datoria la vreme, prevenind pe toți cci cari voiau să ne asculte, că situația geografică, evident mai apuseană, a Bădăcinilor, n'a putut să influențeze cu nimic nici structura intelectuală și nici capitalul de idei al oamenilor politici născuți, din întâmplare, prin partea locului. Dl. Iuliu Maniu, care nu s'a jenat să se anunțe pe sine însuș ca un Mesia al națiunii române, n'a făcut niciodată cunoștință cu civilizația Continentului, dincolo de instalațiile igienice ale marilor hoteluri dela Budapesta, unde s'au limitat din punct de vedere al exigențelor vieții, năzuințele sale spre occidentalizare.

Nu exagerăm nicio iotă. Actualul prim-ministru al României-întregite, știe astăzi toată lumea, nu se poate lăuda, că ar fi

un cercetător asiduu al bibliotecilor. Dintre limbile europene nu cunoaște decât pe cea maghiară. Mai departe de hotarele răposatei monarhii a Habsburgilor n'a pășit niciodată.

De pe străzile fără felinare ale prigonitului Blaj, unde a scăpat definitiv prilejul de a lua contact cu erudiția pitulată prin chilile călugărilor asceți, timidul avocat de provincie, elegant ca un solgăbirău Duminița în jacheta sa cu aripiarce, proșăpăț până'n bărbie într'un guler scrobătit până la refuz, cu garoafă roșie la butonieră ca un dandy dela Aiud, s'a trezit deputat în Parlamentul dela Budapesta, locatar al unei camere cu apă caldă și apă rece, și client regulat al cafenelei „La cor-nul vânătorului“. Așa a început, — dar aici s'a și sfârșit, — contactul d-lui Iuliu Maniu cu Occidentul. Cu acest capitol s'a înfățișat acest neostenit dansator al perfractărilor, să vindece de racila orientalismului o țară în care a gândit Mihail Eminescu, s'a frământat Nicolae Bălcescu, a stat în laborator doctorul Babeș, a pictat Grigorescu și a făcut politică Mihail Kogălniceanu. Ah, pentru ce n'au apucat toți acești balcanici, dimpreună cu tovarășii lor de fapte și de năzuinți, era nouă a descălcătorului neobonjurist dela Bădăcini? Pentru ce nu mai trăiește încă chibzuitul boer Dinicu Golescu, să-l ia d. Maniu în elegantul dumisale vagon-salon, și să-l mai plimbe odată prin Europa?

Occidentalizare. — Într'un magistrat articol publicat în ziarul *Indreptarea*, crud fără a fi violent și sincer fără a fi brutal, d. general Averescu a fixat în linii precise întreaga fățărnicie a metodelor... de occidentalizare, introduse de d. Iuliu Maniu în viața politică a României întregite. Examinând procedeele întrebunțate de partidul național-țărănist pentru a obține puterea, pentru a asigura „prestigiul“ Corpurilor legiuitoare și pentru a stabili un acord între actele de guvernământ și programul electoral în temeiul căruia s'a obținut încrederea

mulțimei, șeful partidului poporului constată un regres pe toată linia.

Alegerile au fost făcute sub teroarea bandelor de agenți electorali, prin înlăturarea autorităților însărcinate în mod normal cu paza ordinii. Accasta să însemne occidentalizare? Reprezentanților națiunii li s'a luat demisia în alb, îngrădindu-li-se complect orice libertate de acțiune. Așa se obișnuiește să se procedeze în sânul democrațiilor apusene? În 1930, fostul prim-ministru al Marelui Britanii, d. Baldwin, a cerut dizolvarea Parlamentului și convoacărea din nou a colegiului electoral, pentru a se cere asentimentul asupra unei schimbări în programul economic, pe baza căruia partidul conservator reușise în alegeri. Partidul reformator al d-lui Iuliu Maniu ce-a făcut în România? A promis în opoziție ștergerea birurilor, iar când a ajuns la putere, a așezat biruri noi. De ce n'a anunțat, europenește, această intenție în programul său electoral? Apucătura, orice s'ar spune, miroase a cel mai autentic fanariotism.

Cu drept cuvânt conchide d. general Averescu: „*Dacă este occidental a declara că reprezentanții Coroanei sunt în echivoc atât timp cât partidul reformator nu va fi chemat la putere; dacă occidentalism se chiamă a declara: dați-ne puterea sau declanșăm războiul civil; dacă occidentalism se chiamă a fagădui situațiunii nemeritate și nejustificate, sau alte soiuri de beneficii tangibile lăstarelor acestora cari au cuvânt hotărâtor sau acelor cari pot crea atmosferă în unele cercuri; dacă occidentalizare se chiamă toate aceste proceduri și altele similare, — eu refuz categoric să mă occidentalizez și prefer să rămân ce sunt.*“

Acest refuz de a se occidentaliza prin persoana d-lui Iuliu Maniu îl repetă acum, dela un capăt la altul al țării, toți oamenii cu judecata limpede, cari au înțeles fără greutate, că se găsesc în fața celei mai sistrice farse din câte le-au fost dat să li se joace vreodată.

Schimb de telegrame. — Nu-i bănuiam d-lui dr. Al. Vaida, fost medic la scările din Karlsbad și actual ministru de Interne în concediu al României-intregite, calități de humorist. Știam, din cercetarea colecțiilor prăfuite de vreme, că a scris în zburcucumata sa existență câteva articole, dar numai la publicații serioase, ca *Oesterreichische Rundschau*, *Reichspost*, și alte ziare și reviste, cărora nu le ardea de loc de glumă. Acum, însă, începem să bănuim, că solemnul susținător al Habsburgilor trimetea adesea hazuri, sub pseudonim, la *Fliegende Blaetter*...

Se știe, că d. dr. Al Vaida se găsește în momentul de față la Viena, unde s'a dus să caute alinarea unor suferințe trupești, (pe cari i le dorim cât mai scurte), dar și tămăduirea unor recente neplăceri politice, pe cari, cu tot regretul, noi le socotim incurabile. Amicii săi rămași la București au început, însă, să devină nerăbdători, mai ales, că după știrile sosite în țară sănătatea frunțașului național-țărănist nu mai inspiră nicio îngrijorare. În schimb situația partidului prezintă simptome foarte alarmante!

O telegramă urgentă l'a chemat deunăzi pe d. dr. Al. Vaida, punându-i în vedere să se înapoieze acasă fără întârziere. Exilații de bună voie a răspuns: „Nu mă pot întoarce înainte de 12 Ianuarie“.

Emoție și zarvă mare printre tovarăși. Cu sfortări unite s'a redactat a doua telegramă, în care d. dr. Al. Vaida era rugat să fie la București cel mai târziu la 7 Ianuarie. Mucalitul fost prim-ministru de acum nouă ani a replicat, imperturbabil: „În acest caz îmi amân sosirea până la 18 Ianuarie“. Evident, a treia telegramă n'a mai plecat, fiindcă partidul risca să primească răspunsul definitiv: „Nu mai viu de loc. Stabilit Viena. Amintiri vechi. Dat dracului politica. Mă chiamă Popescu. Adio“.

Cu toate acestea, anecdota are și o parte foarte reală. D-l dr. Al. Vaida a plecat, într'adevăr, foarte desgustat de po-

litică. De când d. Mihai Popovici nu mai are prilejul să asaneze criza financiară a României, s'a retras ca Ahile în cortul dela Semmering și se ține de farse, ca un licean în convalescență... În vremea aceasta, d. Iuliu Maniu stă cu interimatul în trei ministere, supraveghează ordinea publică prin d. D. R. Ioanășescu, organizează armata defensivă în locul d-lui general Cihoski și convorbește prin interpret cu d. René Puaux, plenipotențiarul Franței. Să mai spună cineva, că trebile țării nu merg pe roțile! Par'că n'ar fi Viena, ci Bucureștii, patria vestiită a operetei...

Intre îndrăzneală și fățarnicie. — Cărmuirea de astăzi a româniei-intregite se înfățișează ca fructul răscopt al unor repetate amenințări revoluționare. Vă aduceți aminte de *tabula rasa* a dlui Romulus Boilă, de ordinul dlui I. Mihalache: — „*Cetățeni, faceți piramide!*“ și, mai ales, de mobilizarea tuturor partizanilor la Alba Iulia, unde trebuia să izbucnească războiul civil, sub conducerea efectivă a dlui Iuliu Maniu.

Trebuie să recunoaștem, că această acțiune de intimidare a reușit. Cetele voinicești, pe cari căpeteniile național-țărăniste le-au plimbat pe toate câmpurile de luptă electorală din Ardeal, sunt la putere. E drept, că șeful a jurat pe Constituție, după ce anunșase solemn că n'o recunoaște; a făcut sluj în jachetă prin saloanele bucareștence, după ce jurase moartea oligarhiei; s'a pornit să confiscе gazetetele, după ce proclamasе, eroic, deplina libertate a scrisului pentru toate părerile; dar din aceste aparente inconsecvențe nu sunteți îndreptățiți să trageți concluzia, că d. Iuliu Maniu, tribunul parvenit la consulat, arde astăzi ceea ce a adorat ieri.

Nu! Fostul președinte al Consiliului dirigent, ca orice ființă omenească, este robul înlănțuit al propriei sale structuri sufletești. Psihologia sa se leagănă, cu o regularitate ritmică de flux și reflux, între îndrăzneala ambiției sale nemăsurate și fățarnicia bine-

lustruită a unei incrente lașități. Inconsecvență? Mai de grabă o fatalitate organică...

Recapitulați câteva din ultimele evenimente. De câteori se părea, că d. Iuliu Maniu a săvârșit un act de îndrăzneală cu urmări decisive pentru viața noastră politică, de-atâtea ori sosea, ca o revizuire politicoasă, prudentă batere în retragere. La moartea regentului Buzdugan, având aerul că încearcă o lovitură de stat, șeful guvernului actual a suspendat cu dela sine putere pe ceilalți doi membri din Regență transformându-i în simplii particulari și a luat asupra sa prerogativele Coroanei „în numele poporului român”, uitând că tronul României nu-i vacant, și că regele Mihai trăcește. Speriat de propriul său curaj, d. Iuliu Maniu a dat înapoi, s'a scuzat invocând greșala unei inaderențe, și, din toată fierberea acelor zile, când s'ar fi zis că se cutremură catapeteasma așezării noastre constituționale, a ieșit alegerea în Regență cu surpriză pentru întreaga țară, a dlui C. Sărățeanu.

Acum de curând, în preajma noului an, alte două incidente au subliniat câte-o nouă „scăpare din vedere” a dlui Iuliu Maniu. Prima: În ordinul de zi către armată lansat cu prilejul zilei de 1 Ianuarie, fostul voivodă austriac „a uitat” să amintească de Regență. Omisiune voită, fără îndoială, pe care, totuși, d. Iuliu Maniu a reparat-o publicând încă odată același ordin de zi cu adaosul urării: *Trăiască Inalta Regență!* care lipsea din versiunea precedentă. Ce strigăt sincer și spontan, nu-i așa? A doua: Tot pe ziua de 1 Ianuarie, A.S.R. principele Nicolae a fost înaintat la gradul de general. Decretul a apărut în „Monitorul Oficial” purtând o singură semnătură, aceea a dlui general Cihoschi. O prerogativă a Coroanei exercitată iarăși, în mod evident, cu înlăturarea *demonstrativă* a Regenței. Un act de curaj? Vi se pare... Decretul buclucos, cași ordinul de zi ireverențios, a fost re-publicat, purtând de data aceasta iscăliăturile Patriarhului Miron și a dlui C. Sărățeanu, în numele M. S. Regelui Mihai.

Procedarea aceasta se cheamă pe englezește *bluff*. Turcii îi zic: *cialalmâ*. Trebuie, neapărat, să încetățenim o expresie corespunzătoare în românește, ca să putem caracteriza politica șerpuitoare între îndrăzneală și fățarnicie a dlui Iuliu Maniu.

Libertatea presei. — Confiscarea ziarului *Cuvântul*, care până mai ieri alaltăieri cântase osanale guvernului de libertăți al dlui Iuliu Maniu, n'a mirat decât pe naivi. (Statistica acestora n'a fost făcută încă în România întregită.)

Când, acum trei ani, cam pentru aceleași motive, — mai puțin duplicitatea actualilor cărmuitori, — guvernul prezidat de d. general Averescu a fost constrâns să ia o măsură asemănătoare, gazetele național-țărănistice, parlamentarii național-țărăniști, toată ceata cuvântătoare național-țărănistă s'a ridicat să protesteze cu indignare împotriva „oribilului atentat la libertatea presei”. Calm și imperturbabil, d. general Averescu a declarat atunci dela tribuna Parlamentului, că niciun articol al Constituției nu oprește confiscarea publicațiilor destinate să răstoarne așezămintele de temelie ale țării, fiindcă, mai presus de orice libertate a acțiunilor individuale, stă interesul superior al menținerii statului.

Fariseii protestărilor de ieri au luat astăzi exact aceeași măsură, pe care o socoteau ca o crimă împotriva democrației. Cu o notă picantă în plus!

Trebuie să adăugăm, într'adevăr, că numărul confiscat al ziarului *Cuvântul* nu conținea altceva decât declarația solemnă prin care, în vreme de opoziție, partidul național-țărănist ceruse revizuirea actului de la 4 Ian., propunând să se examineze din nou renunțarea fostului principe moștenitor Carol. S'ar putea spune: ale tale dintru ale tale... Cu atât mai mult, cu cât același ziar *Cuvântul* a fost confiscat de guvernul dlui general Averescu din pricina publicării aceluiași comunicat al partidului astăzi la putere.

Ironia soartei joacă, adesea, asemenea

scene amuzante. Cum rămâne, însă, cu libertatea presei? Cine-o apără? Nouă ni se interzice această onoare. Dar pentru ce-i convine d-lui Iuliu Maniu ipostaza de re-negat, în care apare dinaintea susținătorilor săi de deunăzi? E totuși, ciudat, ca un om politic să ajungă să prigonească gazetele, să le cenzureze, să le împiedece răspândirea și să le dea în judecată, fiindcă au îndrăznit să-i amintească părerile exprimate atât de categoric de el însuși cu trei ani în urmă!

Presă-i liberă, cu alte cuvinte, să-l sprijinească pe d. Iuliu Maniu, dar cu discreție. Excesul de zel se pedepsește fără milă. Și cel dintâi ziar care a avut să sufere a fost un ziar, în definitiv, guvernamental. E nostim, nu-i așa?

Democrație revoluționară. — Ca să putem pătrunde raporturile dintre actualul guvern și țărănime, va trebui să ne trimitem gândul cu zece ani în urmă, evocând cele întâmplate cu ocazia așazisei revoluții în Ardeal.

V'aduceți cu toții aminte de frământarea nebuloasă a mulțimilor din anul 1918, izbucnită îndată după năruirea autorității draconice a statului ungar. Fierberea de atunci a lăsat vii urme în amintirea noastră, dar mobilul ei lăuntric multă vreme nu l-am putut pricepe. Astăzi, caracterul acestei mișcări se desemnează tot mai clar și definirea ei sub raport politico-social devine posibilă.

În vreme ce burghezimea streină mergea spre un scop conștient, de ordin colectiv, țărănimea noastră rămăsese tot la mizeriile ei mărunte rurale. Ea a tăbărit mai întâi cu toponul asupra fratelui ei milenar, asupra codrului; s'a răfuit cu primarul și notarul; s'a răsbunat asupra dușmanilor ei din sat, aprinzându-le șura, tăindu-i prunii, sau otrăvindu-i câinii. Firește, nu zicem că fruntașii satelor s'au dedat la asemenea acte și că nu s'ar găsi mii de scuze. Da, — există explicații câte vrei, numai că, monarhia austro-ungară nu pentru aceasta s'a dărâmat, ci pentru ceace,

totuși, din fericire, s'a realizat. Rolul păturii noastre intelectuale în așa zisa epocă revoluționară era creierea de gărzi naționale pentru restabilirea autorității și care din acest singur motiv nu mai putea fi revoluționară.

Scăderile și excesele țărănimei noastre de acum zece ani le-am privit și tratat mai mult decât cu indulgență. Le-am iertat în așa fel, încât făptuitorii și vitejii exceselor au fost tolerați câtăva vreme în fruntea comunelor pentru că, vezi Doamne, era... „revoluție“. Tactica aceasta poate că nici n'a fost rea, căci „ce e val ca valul trece“. După o jumătate de an inundația socială s'a retras și viața dela țară și-a reluat ritmul ei normal.

După zece ani de liniște aproape perfectă a satelor, iată că pe orizontul rural se ridică din nou negura. Cunoscutele deprinderi se ivesc pe toată linia. De odată cu protectorii tulburătorilor dela 1918 au reînviat și instinctele rele ale mulțimii și prin vinovata protecțiune guvernamentală ele ne amenință cu permanentizarea. Ca și la 1918: se fură purceii din ograda gospodarului, se taie pădurile și prunii, oamenii se bat întreolaltă ca nebunii din război politică sau personală, reprezentanții autorităților sunt atacați în chiar exercițiul funcțiunii, iar în fruntea satelor se instalează iar... porcarii.

Totuși, mi se pare că ceva s'a schimbat față de trecut: numai mulțimea este aceeași, nu și conducătorii ei, intelectualii. Organizatorii de gărzi naționale pentru menținerea ordinii la 1918, deci antirevoluționari, astăzi, în elanul luptei lor pentru „democrație“ organizează gărzi de voinici împotriva însuși principiului de autoritate în stat. Mordăștii robi politici de ieri, cari pentru ideea națională n'au știut și n'au putut să fie revoluționari, au devenit atari acum, în mod postum, pentru o democrație menită să revoluționeze conducerea politică a statului român — cred ei, — dar care, după părerea noastră constituie o crimă națională.